

Roxana Anamaria Suciu – SENTINȚA PENALĂ: O ANALIZĂ CONTRASTIVĂ ROMÂNNO-GERMANĂ PE BAZA MODELULUI DE ANALIZĂ DE TEXT DEZVOLTAT DE CHRISTIANE NORD

Cuvinte-cheie: traducere, lingvistică, terminologie, limbaj juridic

Rezumat

Prezenta teză de doctorat a luat naștere ca răspuns la o necesitate detectată pe de o parte, în practica profesională în domeniul traducerii juridice și, pe de altă parte, în însuși procesul de pregătire: lipsa materialelor specializate bilingve pentru documentarea și pregătirea experților în traducere și interpretare specializată, în special în domeniul judiciar penal în combinația lingvistică germană – română. Având în vedere acest aspect, traducătorii români folosesc ca strategie principală metoda de documentare bazată pe comparație analitică de materiale specializate monolingve.

Din aceste motive, am considerat necesară planificarea și crearea unui instrument conceptual și terminologic de organizare a cunoștințelor specializate din domeniul penal și procesual penal ca mijloc de rezolvare a anumitor tipuri de dificultăți conceptuale și terminologice în combinația lingvistică germană – română.

Pornind de la premisa că necesitatea structurării și organizării conceptuale este primordială pentru practica profesională și pentru pregătirea academică în domeniul juridic și terminologic, această lucrare are două obiective principale: a) structurarea anumitor concepte fundamentale din dreptul penal și procesual penal; b) realizarea unei analize contrastive a sentințelor penale române și germane cu ajutorul modelului de analiză de text, dezvoltat de Christiane Nord.

Întreaga parte practică conceptuală și terminologică se bazează pe analiza anterioară a unor descrieri și comparații teoretice, specializându-se cu fiecare capitol al părții teoretice (Partea I) într-o încercare de contextualizare a acestora și urmând modelul de învățare naturală și progresivă, de la cunoștințe generale la cunoștințe specifice.

Partea teoretică prezintă trei linii principale. În primul rând, acesta scoate în evidență analiza comparativă a sistemelor juridice și judiciare, considerate ca fiind un set de parametri esențiali, ce formează o schemă structurală clară. În al doilea rând, se aprofundează concepte de bază în ceea ce privește traducerea juridică, terminologia de specialitate, metodele de

traducere juridică, finalizând prin conturarea unui profil de traducător. În cele din urmă, se evidențiază sentința penală ca specie de text juridic.

În acest sens, în partea practică (Partea II) am creat un instrument practic, o analiză contrastivă a sentințelor penale germane și române, care va servi ca model practic pentru viitori traducători.

Schematic, metoda de lucru urmată include următoarele faze fundamentale:

1. Descrierea generală și compararea sistemelor juridice românesc și german, având ca punct de pornire un set de parametri stabiliți anterior: modelul sistemului juridic care prezintă caracteristicile și principiile specifice, organizarea juridică, sistemul penal cu propriile caracteristici și tipuri de sisteme de judecată penale, participanții la procesul penal, principiile de drept și elemente specifice;
2. Caracteristicile generale ale limbajului juridic și ale limbii comune, importanța terminologiei textelor juridice, caracteristicile și particularitățile limbajului juridic;
3. Definiția și caracteristicile traducerii ca disciplină și relația cu traducerea de specialitate, subliniind o serie de aspecte fundamentale cum ar fi: probleme și dificultăți de traducere – diferență accentuată de Christiane Nord –, metode de traducere juridică, pentru a finaliza prin trasarea unor linii generale a profilului de traducător. De asemenea se reliefiză fazele procesului de traducere și tipurile de cunoaștere corelate procesului de traducere;
4. Investigarea importanței documentării în domeniul traducerii juridice ca proces activ și interdisciplinar, precum și a relației speciale existente între concepte și discipline: traducerea juridică – terminologie – documentare. În același timp identificarea unor competențe specifice necesare în practica profesională a traducerii juridice;
5. Investigarea specifică în domeniul traductologiei a metodelor de traducere;
6. Investigarea modului de elaborare și interpretare a sentințelor penale ca specie de text de specialitate.

În ceea ce privește partea practică, aceasta este alcătuită dintr-o serie de procese relevante liniei noastre de investigare:

1. Investigarea și analizarea factorilor de text externi conform modelului de analiză a textului relevant traducerii dezvoltat de Christiane Nord;
2. Investigarea și analizarea factorilor de text interni;
3. Investigarea și analizarea efectului rezultat din îmbinarea celor două tipuri de factori.

În structurarea capitolelor am adoptat o abordare practică, în special în capitolele comparative, care se împart în funcție de concept și de modul de manifestare între cele două țări care constituie tema de discuție a prezentei teze de doctorat. De exemplu în capitolul unu, a cărui temă este compararea sistemului juridic al României și al Germaniei, precum și organizarea juridică a acestora, se face o structurare în cinci subcapitole principale:

- Istoria dreptului;
- Sistemul juridic de tip romano-germanic;
- Dreptul public și dreptul privat;
- Organizarea judiciară;
- Sistemul penal.

La rândul lor aceste subcapitole se structurează într-o serie de subsecțiuni, care constituie elemente fundamentale și specifice fiecărei teme caracteristice celor două țări. Spre exemplu, vorbind despre istoria dreptului, se iau în discuție subsecțiuni precum:

1. Apariția și evoluția dreptului german
2. Apariția și evoluția dreptului românesc

În ceea ce privește tematica fiecărui capitol, aceasta poate fi rezumată astfel:

Capitolul 1 – este dedicat analizei comparative a sistemului juridic din România și a celui din Germania. Primul subcapitol prezintă apariția și evoluția dreptului în cele două țări, după care pornește în definirea conceptelor de bază a fiecărui sistem juridic implicat. În descrierea modului de organizare judiciară (1.4) a fiecărei țări implicate se compară elementele de bază, cum ar fi organizarea teritorială și administrativă, elementele pe care se bazează organizarea juridică și se analizează organele jurisdicționale specifice. Subcapitolul 5 se concentrează asupra sistemului juridic penal. La fel ca în subcapitolele anterioare se definesc conceptele fundamentale și se analizează – în linii mari – caracteristicile generale ale procesului penal, sistemele de judecată penale, fazele, părțile și principiile de drept ale procesului penal.

Capitolul 2 – Deoarece printre primele premise ale unei traduceri de succes a textelor de specialitate este stăpânirea limbajului de specialitate, în acest capitol discutăm despre fenomenul limbaj juridic în comparație cu limba comună, precum și despre trăsăturile și caracteristicile specifice limbajului juridic românesc și german. Astfel primul subcapitol evidențiază faptul că lingvistica, știința juridică și traductologia urmăresc un țel comun și ar trebui să lucreze împreună în ceea ce privește limbajul de specialitate juridic. Limbajul juridic și limba comună constituie elementul central al subcapitolului 2, care are menirea să arate că limbajul juridic și limba comună nu sunt subsisteme închise, ci că este vorba de aceeași

limbă, iar caracteristica de specialitate a textelor este de fapt determinată de situația comunicativă. Astfel limbajul juridic prezintă regulile limbii comune, dar a dezvoltat propriul înțeles al termenilor. Expresii ale limbii comune pot avea un înțeles diferit în limbajul juridic. Atragem așadar atenția asupra realității și specializării din zilele noastre care au condus la o adaptare a limbajului juridic tendințelor actuale și a avut drept consecință adâncirea prăpastiei dintre limbajul juridic și limba comună. Limbajele de specialitate sunt cuprinse în texte de specialitate. Tipologia textelor și a limbajelor de specialitate constituie pasul natural următor al prezentei teze, după care se trece la cercetarea caracteristicilor limbajului juridic (2.4.), stabilindu-se trăsăturile generale ale acestuia, cum ar fi verosimilitatea, exactitatea, gradul de abstracție, pluralitatea adresanților, formulele standard, polisemia cuvintelor, constrângerea sistemului național, relația existentă între limba comună și limbajul juridic. În același timp se specifică caracteristicile morfo-sintactice specifice, ca de exemplu stilul preponderent nominal, stilul impersonal, propozițiile lungi specifice.

Capitolul 3 – Stăpânirea limbajului de specialitate deschide drumul către traducerea de specialitate, prin care se înțelege că depășirea cu bine a acestei sarcini este recunoașterea principalelor dificultăți, care pot apărea, și strategiile de rezolvare a lor. Christiane Nord face diferențierea între probleme de traducere și dificultăți de traducere (3.1). Urmând această deosebire, prezenta teză analizează cele două categorii, cu referire la limbajul juridic.

În căutarea echivalentului potrivit se poate recurge la una din soluțiile oferite de diferitele studii de traductologie. Aceste soluții stau la baza subcapitolului 3.2 Metode de traducere juridică. Totul însă depinde de traducător și de competențele acestuia (subcapitolul 3.3), deoarece el este mijlocitorul interlingual și intercultural, expertul responsabil cu efectuarea unei traduceri corecte și coerente. Traducătorul joacă rolul central în procesul traducerii, motiv pentru care înțelegem ca scop oferirea unei perspective asupra modului în care trebuie planificat procesul de traducere.

Capitolul 4 – expune o analiză a sentințelor penale ca specie de text de specialitate juridic. Aceasta este esențială datorită faptului că în cadrul studiului traductologiei este necesară transmiterea datelor privitoare la modul cum sunt concepute textele de specialitate viitorilor traducători. Cunoscând modul de gândire și de lucru al judecătorilor în elaborarea sentinței penale (subcapitolele 4.1, 4.2, 4.3) se va înțelege mai bine textul sursă, se vor identifica părțile componente și în consecință, se va efectua o traducere adecvată. Sentința penală ca specie de text de specialitate și caracteristicile acesteia, cum ar fi macrostructura bine definită și ușor recognoscibilă datorită structurii textului, constituie tema subcapitolului 4.4.

Capitolul 5 – marchează partea practică, de analiză contrastivă a corpusului de sentințe penale germane și române, care servesc drept model pentru elementele discutate în partea teoretică. Pornind de la o descriere a modelului de analiză de text relevant traducerii dezvoltat de Christiane Nord, pe parcursul capitolului se analizează în detaliu factorii de text externi, factorii de text interni și efectul rezultat din îmbinarea celor două tipuri de factori atât pentru textul sursă, cât și pentru textul țintă. Pe baza comparării celor două analize și prin raportarea la scopul traducerii și legătura cu textul sursă rezultă soluțiile adecvate care stau la baza unei traduceri de calitate.

Analiza permite observarea multitudinii de aspecte care influențează traducerea. Ea permite decizia asupra factorilor relevanți și modul în care aceștia ar trebui ierarhizați – în mod natural – în legătură cu funcția textului țintă. Abia după aceasta traducătorul poate decide asupra elementelor care pot fi eventual omise sau eventual completate.

Prin prezenta teză am dorit să arătăm că modelul de analiză contrastivă relevant traducerii este indispensabil și că o astfel de analiză de text ar trebui să existe în cadrul tuturor limbajelor de specialitate, textelor de specialitate și diverselor combinații de limbi, pentru a putea, în viitor, să își găsească aplicarea ca manual pentru traducătorii în devenire dar și pentru cei experimentați. Fără această analiză nu ar fi fost posibilă efectuarea logică a procesului traducerii. În plus analiza permite

a) sistematizarea procesului de învățare în cadrul predării traducerii textelor de specialitate, prin stabilirea tipului de competențe necesare îndeplinirii sarcinii, precum și care sunt competențele care mai trebuie dezvoltate;

b) o concepere logică a modului de lucru;

c) un control asupra progreselor efectuate;

d) evitarea soluțiilor întâmplătoare;

e) aprecierea corectă a calității traducerii;

f) o mai bună organizare și structurare a procesului de educare a viitorilor traducători.

În concluzie trebuie accentuat faptul că analiza contrastivă de text relevantă traducerii efectuată pe un corpus de sentințe penale românești și germane dovedește exactitatea și utilitatea modelului dezvoltat de Christiane Nord în cadrul traductologiei. Prin modelul de metodă analitică și comparativă propus sperăm să reușim să atragem atenția atât viitorilor traducători cât și traducătorilor profesioniști și chiar a profesorilor cu privire la importanța anumitor aspecte precum și să încurajăm crearea altor instrumente bilingve sau multilingve cu caracter conceptual și terminologic practice și de calitate.